

RTJ 11 ÄRIÜHENDUSED NING TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTETE KAJASTAMINE (muudetud 2016)

SISUKORD	paragrahvid
EESMÄRK JA KOOSTAMISE ALUSED	1–3
RAKENDUSALA	4–5
MÕISTED	6–11
ÄRIÜHENDUSTE KAJASTAMINE KONSOLIDEERITUD ARUANNETES	12–60
Üldised põhimõtted – ostumeetod ja korrigeeritud ostumeetod	12–19
Ostumeetod	20–50
Ostumeetodi rakendamine	20–26
Omandatud osaluse soetusmaksumuse määramine	27–34
Omandatud netovara ja selle õiglase väärtuse määramine	35–44
Firmaväärtuse arvestus	45–47
Negatiivse firmaväärtuse arvestus	48–50
Äriühendused ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel – korrigeeritud ostumeetod	51–56
Ühinemised ja jagunemised	57–60
TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTETE KAJASTAMINE	61–104
Kajastamise põhimõtted konsolideeritud ja konsolideerimata aruannetes	61–66
Konsolideerimine	67–87
Konsolideeritud aruannete koostamine	67–71
Konsolideerimise üldpõhimõtted	72–78
Välismaal asuvate äriüksuste konsolideerimine	79–87
Soetusmaksumuse meetod	88–90
Kapitaliosaluse meetod	91–102
Õiglase väärtuse meetod	103–104
TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTE MÜÜK	105–106
JÕUSTUMINE JA ÜLEMINEKUSÄTTED	107–109
VÕRDLUS SME IFRS-IGA	110–116
LISA 1 – OSTUMEETODI RAKENDAMINE NING TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTETE KAJASTAMINE	
LISA 2 – ÄRIÜHENDUSED ÜHISE KONTROLLI ALL OLEVATE ETTEVÕTETE VAHEL	
LISA 3 – KAPITALIOSALUSE MEETODI RAKENDAMINE OMAKAPITALI MÕJUTAVATE TEHINGUTE PUHUL	
LISA 4 – NÄITED TEHINGUTE KOHTA VÄHEMUSOSALUSEGA	

EESMÄRK JA KOOSTAMISE ALUSED

1. Käesoleva Raamatupidamise Toimkonna juhendi RTJ 11 „Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine” eesmärgiks on sätestada reeglid äriühenduste arvestuseks ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamiseks Eesti hea raamatupidamistava kohaselt koostatavates konsolideeritud ja emaettevõtte raamatupidamise aastaaruannetes. Eesti hea raamatupidamistava on rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev raamatupidamistava, mille põhinõuded kehtestatakse raamatupidamise seadusega ning mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna juhendid.

2. Juhend RTJ 11 lähtub SME IFRSi peatükkidest 9 „Konsolideeritud ja konsolideerimata finantsaruanded” („*Consolidated and Separate Financial Statements*”), 14 „Investeeringud sidusettevõtetesse” („*Investments in Associates*”), 15 „Investeeringud ühisettevõtmistesse” („*Investments in Joint Ventures*”), 19 „Äriühendused ja firmaväärtus” („*Business Combinations and Goodwill*”), 22 „Kohustused ja omakapital” („*Liabilities and Equity*”) ja 30 „Välisvaluutaarvestus” („*Foreign Currency Translation*”) ning peatükis 2 „Põhimõtted ja alusprintsüübid” („*Concepts and Pervasive Principles*”) ja „Terminite sõnastikus” („*Glossary of Terms*”) sätestatud mõistetest. Juhend sisaldab viiteid konkreetsetele SME IFRSi paragrahvidele, millel juhendi nõuded tuginevad. RTJ 11 võrdlus SME IFRSiga on toodud paragrahvides 110-116. Valdkondades, kus RTJ 11 ei täpsusta mingit spetsiifilist arvestuspõhimõtet, kuid see on reguleeritud SME IFRSis, on soovitatav lähtuda SME IFRSis kirjeldatud arvestuspõhimõttest.

3. Raamatupidamise aruannete koostamisel tuleb lähtuda olulisuse printsiibist. Väheolulisi objekte võib arvestada ja aruannetes kajastada lihtsustatud viisil.

RAKENDUSALA

4. Raamatupidamise Toimkonna juhendit RTJ 11 „Äriühendused ning tütar- ja sidusettevõtete kajastamine” tuleb rakendada:

- (a) äriühenduste arvestusel konsolideeritud aruannetes (paragrahvid 12-60);**
- (b) konsolideeritud aruannete koostamisel (paragrahvid 67-87); ja**
- (c) tütar- ja sidusettevõtete kajastamisel konsolideeritud ja konsolideerimata aruannetes (paragrahvid 61-66 ja 88-104).**

5. Käesolevat juhendit rakendatakse eelkõige äriühingutest tütar- ja sidusettevõtete omandamisel ja edasisel kajastamisel investori aruannetes. Käesolevas juhendis kirjeldatud põhimõtteid rakendatakse ka mitteäriühingutest organisatsioonide ja asutuste omandamisel ja edasisel kajastamisel investori aruannetes niivõrd, kui võrd antud juhend ei ole vastuolus muude antud raamatupidamiskohustuslaste arvestust reguleerivate õigusaktidega ning tagab õiglase esituse.

MÕISTED

6. Käesolevas juhendis kasutatakse mõisteid alljärgnevas tähenduses:

Äriühendus on majandustehing, mille tulemusena:

(a) üks ettevõtte saavutab teise ettevõtte üle kontrolli (näiteks piisavalt suure hulga teise ettevõtte aktsiate omandamise teel), eeldusel, et omandatud ettevõtte sisaldab üht või enamat äritegevust; või

(b) üks ettevõtte omandab teise ettevõtte või äriüksuse varad ja kohustused (netovarast) ning võtab üle nende varade ja kohustustega seotud äritegevuse. (SME IFRS 19.3).

Kontroll (valitsev mõju) on võime otsustada teise ettevõtte (tütarettvõtte) finants- ja äripoliitika üle. (SME IFRS 9.4, 19.9).

Oluline mõju on võime osaleda investeerimisobjekti (sidusettevõtte) finants- ja äritegevust puudutavate otsuste langetamisel, omamata kontrolli nende otsuste üle. (SME IFRS 14.3).

Sidusettevõtte on ettevõtte, mille üle investoril on oluline mõju ja mis ei ole investori tütarettvõtte. (SME IFRS 14.2).

Tütarettvõtte on ettevõtte, mille tegevust kontrollib teine ettevõtte (emaettevõtte). (SME IFRS 9.4).

Emaettevõtte on ettevõtte, millel on üks või enam tütarettvõtet. (SME IFRS terminite sõnastik).

Kontsern on emaettevõtte koos kõigi tema tütarettvõtetega. (SME IFRS terminite sõnastik).

Konsolideeritud raamatupidamisaruanded on kontserni raamatupidamisaruanded, mis on esitatud nii, nagu oleks tegemist ühe ettevõttega. (SME IFRS terminite sõnastik).

Vähemusosalus on see osa tütarettvõtte aruandeaasta puhaskasumist või -kahjumist ja netovarast, mis ei kuulu otseselt ega kaudselt (teiste tütarettvõtetega kaudu) emaettevõttele. (SME IFRS terminite sõnastik).

Õiglase väärtus on summa, mille eest on võimalik vahetada vara või arveldada kohustust teadlike, huvitatud ja sõltumatute osapoolte vahelises tehingus. (SME IFRS 2.34 (b)).

Äritegevus on omavahel seotud kogum tegevustest, mida viiakse läbi, ja (neto)varadest, mida juhitakse, eesmärgiga saada:

(a) investoritele tulu; või

(b) madalamaid kulutusi või muud majanduslikku kasu. (SME IFRS terminite sõnastik).

7. Käesolev juhend lähtub mõistete „sidusettevõtte”, „tütarettevõtte”, „emaettevõtte” ja „kontsern” defineerimisel SME IFRSi ja raamatupidamise seaduse käsitlesest, mis defineerivad ülalloodud mõisteid läbi valitseva või olulise mõju, sõltumata sellest, kas ja kui suur on osalus teise ettevõtte aktsia- või osakapitalis. Seega võivad mõistete „tütarettevõtte”, „emaettevõtte” ja „kontsern” tähendused käesolevas RT juhendis teatud juhtudel erineda mõistete „tütarettevõtja”, „emaettevõtja” ja „kontsern” tähendustest äriseadustikus. Raamatupidamise seaduses kasutatakse mõistete „tütarettevõtte”, „emaettevõtte” ja „kontsern” asemel mõisteid „konsolideeritav üksus”, „konsolideeriv üksus” ja „konsolideerimisgrupp”, et eristada neid äriseadustikus kasutatavatest mõistetest „tütarettevõtja”, „emaettevõtja” ja „kontsern” ning kohaldada neid ka mitteäriühingutele. Käesolevas juhendis kasutatakse mõistete „tütarettevõtte”, „emaettevõtte” ja „kontsern” samades tähendustes nagu raamatupidamise seaduses mõisteid „konsolideeritav üksus”, „konsolideeriv üksus” ja „konsolideerimisgrupp”.

8. Käesoleva juhendi kohaselt loetakse tütarettevõtteks kõiki ettevõtteid, mida kontrollitakse teise ettevõtte (emaettevõtte) poolt. Kontrolli olemasolu eeldatakse juhul, kui emaettevõtte omanduses on otse või tütarettevõtete kaudu rohkem kui 50% tütarettevõtte hääleõigusest, välja arvatud erandjuhud, kui on võimalik selgelt tõendada, et sellise hääleõigusega ei kaasne kontrolli. Kontroll eksisteerib ka siis, kui emaettevõttele kuulub tütarettevõttes 50% või vähem hääleõigusest, kuid emaettevõtte (SME IFRS 9.5):

- (a) omab tegelikku kontrolli rohkem kui 50% hääleõiguse üle kokkuleppe alusel teiste investoritega;
- (b) kontrollib ettevõtte finants- ja tegevuspoliitikat põhikirja või lepingu alusel;
- (c) suudab määrata või tagasi kutsuda enamust tegevjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani (nt äriühingu juhatuse ja nõukogu) liikmetest; või
- (d) suudab määrata tegevjuhtkonna ja kõrgema juhtorgani koosolekute otsuseid.

9. Käesoleva juhendi kohaselt loetakse sidusettevõteteks kõiki ettevõtteid, mille üle investoretevõtte omab olulist mõju, kuid mis ei allu tema kontrollile. Käesoleva juhendi kohaselt loetakse sidusettevõteteks ka neid ettevõtteid, mida SME IFRS käsitleb ühisettevõtetena (ettevõtted, mille tegevust omanikud kontrollivad ühiselt). Olulise mõju olemasolu eeldatakse juhul, kui investoretevõtte omanduses on otse või tütarettevõtete kaudu rohkem kui 20% sidusettevõtte hääleõigusest, välja arvatud erandjuhud, kui on võimalik selgelt tõendada, et sellise hääleõigusega ei kaasne olulist mõju. Erandjuhtudel võib oluline mõju esineda ka väiksema kui 20%-lise osaluse korral. (SME IFRS 14.3). Olulise mõju olemasolu iseloomustavad tavaliselt järgmised asjaolud :

- (a) esindatus investeerimisobjekti tegevjuhtkonnas või kõrgemas juhtorganis;
- (b) osalemine investeerimisobjekti äripoliitiliste otsuste tegemisel;
- (c) olulised tehingud investori ja investeerimisobjekti vahel;
- (d) investori ja investeerimisobjekti juhtkondade osaline kattumine;
- (e) tehnilise informatsiooni vahetamine investori ja investeerimisobjekti vahel.

10. Kontrolli või olulise mõju olemasolu kindlakstegemisel võetakse arvesse ka optioone või muid konverteeritavaid instrumente, mida on koheselt võimalik aktsiateks vahetada ilma täiendavate tingimusteta. (SME IFRS 9.6, 14.8 (b)).

Näide – optsioonide mõju kontrolli olemasolu kindlakstegemisel

Ettevõtte A omab 40% aktsiaosalust ettevõttes B. Lisaks on A-l optsioon soetada täiendavalt 20% ettevõtte B aktsiatest. Optsioon on koheselt realiseeritav, st sellega ei ole seotud täiendavaid tingimusi. Hääleõigus aktsionäride koosolekul jaguneb vastavalt aktsiaosalustele (st A-l on hetkel 40% häälest ja pärast optsiooni realiseerimist oleks 60% häälest). A-l on õigus nimetada 1 liige 3-liikmelisse nõukogusse (pärast optsiooni realiseerimist saab ta nimetada 2 liiget 3-st). Nii aktsionäride kui nõukogu koosolekul saab otsuseid vastu võtta lihthäälteenamusega.

Kuna A-l on võimalik saavutada kontroll optsiooni realiseerimisel ning optsiooni saab realiseerida piiranguteta, kontrollib A ettevõtet B, kuigi hetkel on aktsiaosalus 40%. A peab B rida-realt konsolideerima ning vähemusosalusele jaotama 60% kuni optsiooni realiseerimiseni.

11. Kuigi enamasti on tütar- ja sidusettevõteteks äriühingud, võivad teatud juhtudel tütar- ja sidusettevõtte definitsioonile vastata ka mitteäriühingud (näiteks sihtasutused ja mittetulundusühingud). Kontrolli ja olulise mõju määramisel mitteäriühingutes lähtutakse lisaks eespool nimetatud kriteeriumitele ka asjaolust, millisele raamatupidamiskohustuslasele lähevad üle mitteäriühingu varad selle likvideerimisel.

ÄRIÜHENDUSTE KAJASTAMINE KONSOLIDEERITUD ARUANNETES

Üldised põhimõtted – ostumeetod ja korrigeeritud ostumeetod

12. *Äriühendusi kajastatakse ostumeetodil, välja arvatud ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvad äriühendused, mida kajastatakse korrigeeritud ostumeetodil. (SME IFRS 19.6).*

13. Äriühenduse kontseptsiooni rakendatakse kontserni konsolideeritud aruannetes tütarettevõtete kajastamisel. Kuigi olulise mõju omandamine teises ettevõttes (sidusettevõttes) ei vasta äriühenduse mõistele, rakendatakse kapitaliosaluse meetodil kajastatavate sidusettevõtete soetamisel äriühendusega analoogilisi arvestuspõhimõtteid. Emaettevõtte konsolideerimata aruannetes kajastatakse omandatud tütar- ja sidusettevõtete aktsiaid (osasid) vastavalt paragrahvides 61-66 kirjeldatule.

14. Kõiki sõltumatute osapoolte vahel toimuvaid äriühendusi kajastatakse ostumeetodil. Ostumeetodi rakendamist on kirjeldatud paragrahvides 20-50.

15. Juhul kui äriühendus toimub ettevõtete vahel, mida kontrollib üks ja sama isik või üks ja sama rühm isikuid, ei pruugi äriühendus toimuda turutingimustel, mistõttu tavapärase ostumeetodi rakendamine ei pruugi objektiivselt peegeldada toimunud tehingu sisu. Ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvaid äriühendusi kajastatakse korrigeeritud ostumeetodil. Korrigeeritud ostumeetodi rakendamist on kirjeldatud paragrahvides 51-56.

16. Äriühenduse käigus võidakse omandada teise ettevõtte aktsiaid (osasid) või teise ettevõtte kõik varad ja kohustused või osa teise ettevõtte varadest ja kohustustest, eeldusel, et need koos moodustavad ühe või mitu äritegevust. Asjaolu, kas äriühenduse käigus omandatakse teise ettevõtte aktsiaid (osad) või varad ja kohustused, ei mõjuta äriühenduse arvestuspõhimõtet ega kajastamispõhimõtteid konsolideeritud aruannetes. Konsolideerimata aruannetes kajastatakse omandatud aktsiaid (osasid) vastavalt paragrahvis 64 kirjeldatule, kui aga omandatakse ainult varad ja kohustused, siis liidetakse need rida-realt omandava ettevõtte bilanssi. (SME IFRS 19.4, 19.5).

17. Äriühenduse tulemusena võivad äriühenduses osalevad ettevõtted ühineda juriidiliselt üheks ettevõtteks, kuid nad võivad jätkata oma äritegevust ka eraldi juriidiliste isikutena (ema- ja tütaretevõttena). Asjaolu, kas äriühenduses osalevad ettevõtted ühinevad juriidiliselt või jätkavad tütar- ja emaettevõttena, ei mõjuta äriühenduse arvestuspõhimõtet ega kajastamispõhimõtteid konsolideeritud aruannetes. Konsolideerimata aruannetes kaasatakse ettevõtete juriidilisel ühinemisel ühendatava ettevõtte varad ja kohustused rida-realt ühendava ettevõtte bilanssi (vt ka ühinemist käsitlevad paragrahvid 57-58); ettevõtete jätkamisel eraldi juriidiliste isikutena kajastatakse omandatud aktsiaid vastavalt paragrahvides 61–66 kirjeldatule.

18. Emaettevõtte ühinemine tema 100%-lise tütaretevõttega ei ole äriühendus käesoleva juhendi mõistes, kuna ema- ja tütaretevõtte olid juba enne ühinemist üks aruandev üksus. Selliste ühinemiste mõju emaettevõtte raamatupidamise aruannetele on käsitletud käesoleva juhendi paragrahvides 57–58.

19. Äriühenduseks ei loeta ka vähemusosaluse soetust, st sellist tehingut, mille käigus juba emaettevõtte poolt kontrollitavas ettevõttes vähemusosalus väheneb. Vähemusosalusega tehingute kajastamist on käsitletud käesoleva juhendi paragrahvis 78.

Ostumeetod

Ostumeetodi rakendamine

20. Ostumeetodi rakendamine hõlmab järgmisi samme (SME IFRS 19.7):

(a) omandaja ja omandamise kuupäeva määramine;

(b) äriühenduse soetusmaksumuse määramine; ja

(c) soetusmaksumuse jagamine omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste (ehk omandatud netovara) õiglastele väärtustele omandamiskuupäeva seisuga.

21. Ostumeetodi rakendamist iseloomustab järgmine valem:

$$\begin{aligned} & \text{Omandatud osaluse soetusmaksumus} \\ - & \text{Omandatud netovara õiglane väärtus} \\ \hline = & \text{Firmaväärtus} \end{aligned}$$

- 22.** Omandatud osaluse soetusmaksumuse arvestust on käsitletud käesoleva juhendi paragrahvides 27–34; omandatud netovara ja selle õiglase väärtuse määramist paragrahvides 35–44 ning firmaväärtuse arvestust paragrahvides 45–50.
- 23.** Omandajaks loetakse ettevõtet, kes omandab kontrolli omandatava ettevõtte üle. (SME IFRS 19.8).
- 24.** Omandamise kuupäevaks loetakse päeva, millal sisuline kontroll omandatava ettevõtte netovarade ja tegevuse üle läheb üle omandajale. Kuna kontroll on võime mõjutada teise ettevõtte või äritegevuse finants- ja tegevuspoliitikat nii, et saada sellest tegevusest majanduslikku kasu, ei pruugi kontrolli omandamiseks olla vajalik, et tehing oleks juriidiliselt lõpetatud. (SME IFRS 19.3, 19.17).
- 25.** Lähtudes olulisuse printsiibist võib ostumeetodi rakendamisel aluseks võtta ka omandamise kuupäevale lähima kuulõpu bilansi, juhul, kui see ei erine oluliselt omandamise kuupäeva bilansist.
- 26.** Alates omandamise kuupäevast kajastab omandav ettevõtte osalust omandatud ettevõtte varades, kohustustes ja tingimuslikes kohustustes ning tekkinud firmaväärtust oma konsolideeritud bilansis ning osalust omandatud ettevõtte tuludes ja kuludes oma konsolideeritud kasumiaruandes. (SME IFRS 19.15, 9.18)

Omandatud osaluse soetusmaksumuse määramine

- 27.** *Omandatud osaluse soetusmaksumuseks loetakse omandamisel makstava tasu (s.o omandamise eesmärgil üleantava vara, võetud kohustuse ja omandaja poolt emiteeritud omakapitaliinstrumentide) õiglast väärtust ning omandamisega otseselt seotud väljaminekuid. (SME IFRS 19.11).*
- 28.** Juhul kui osaluse omandamisel tasutakse järelmaksuga, loetakse soetusmaksumuseks makstava tasu nüüdiseväärtust. (SME IFRS 23.5).
- 29.** Juhul kui osaluse omandamine toimub sellel eesmärgil emiteeritud omandaja aktsiate eest, loetakse soetusmaksumuseks emiteeritud aktsiate õiglast väärtust. Õiglase väärtuse parimaks indikatsiooniks on aktsiate turuhind. Juhul kui omandava ettevõtte aktsiate turuhind ei ole usaldusväärselt määratletav, kasutatakse soetusmaksumuse määramisel ühte alljärgnevatest meetoditest, sõltuvalt sellest, kumb annab usaldusväärsema tulemuse:
- (a) omandamisel emiteeritavate aktsiate proportsionaalne osalus omandava ettevõtte õiglasest väärtuses (näiteks hinnatuna diskonteeritud rahavoogude meetodil); või
  - (b) omandatud aktsiate proportsionaalne osalus omandatava ettevõtte õiglasest väärtuses (näiteks hinnatuna diskonteeritud rahavoogude meetodil).
- 30.** Juhul kui omandajal oli omandatud ettevõttes varasem osalus, kuid puudus kontroll (st omandatud ettevõtte oli omandaja sidusettevõtte või finantsinvesteering), loetakse varasema osaluse õiglast väärtust omandamiskuupäeva seisuga samuti osaks omandatud osaluse soetusmaksumusest. Vahe varasema osaluse bilansilise väärtuse ja õiglase väärtuse vahel omandamiskuupäeva seisuga kajastatakse kasumi või kahjumina kasumiaruandes. (SME IFRS 14.8 (i) (i)).

31. Näideteks omandamisega otseselt seotud väljaminekutest on nõustajatele makstud tasud (näiteks omandatava ettevõtte *due diligence*'i eest), notaritasud, riigilõivud ja muud kulutused, ilma milleta ei oleks tehing tõenäoliselt aset leidnud. Osaluse omandamise finantseerimise eesmärgil finantskohustuste võtmise või omakapitaliinstrumentide emiteerimisega kaasnevaid kulutusi ei käsitleta omandamisega otseselt seotud väljaminekutena. Selle asemel võetakse need arvesse kohustuse ja omakapitaliinstrumentide esmakordsel kajastamisel vastavalt juhendile RTJ 3 „Finantsinstrumendid”.

32. *Juhul kui osaluse omandamisel makstav tasu sõltub teatud lisatingimustest, hinnatakse omandamise kuupäeval nende lisatingimuste tõenäolist mõju ostuhinnale ja kajastatakse omandatud osaluse soetusmaksumus, eeldusel, et tasu maksmine on tõenäoline ning tasu suurust saab usaldusväärselt mõõta. (SME IFRS 19.12). Hilisemaid ostuhinna korrigeerimisi kajastatakse omandatud osaluse soetusmaksumuse korrigeerimisena. (SME IFRS 19.13).*

33. Näideteks ostuhinda mõjutavatest lisatingimustest on tasu sõltumine omandatava ettevõtte käibest, kasumist, EBIDTA-st või muudest näitajatest teatud perioodi jooksul pärast omandamist.

34. Soetusmaksumuse määramisel võetakse arvesse lisatingimustest tulenevat tõenäolist täiendavat tasu, välja arvatud juhul, kui seda ei ole võimalik usaldusväärselt hinnata. Juhul kui omandamise kuupäeval tehtud esialgne hinnang osutub ebatäpseks, korrigeeritakse täiendava informatsiooni selgumisel omandatud osaluse soetusmaksumust, mis omakorda mõjutab omandamisel tekkinud firmaväärtuse summat.

Omandatud netovara ja selle õiglase väärtuse määramine

35. *Omandatud netovara õiglase väärtuse moodustavad omandatud ettevõtte varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste, mis vastavad paragrahvis 38 toodud kriteeriumitele, õiglased väärtused, millest on maha arvatud vähemusosalusele kuuluv osa netovara õiglasest väärtusest. (SME IFRS 19.14).*

36. *Soetusmaksumuse jagamiseks omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglasele väärtusele koostatakse ostuanalüüs.*

37. Ostuanalüüs on äriühenduse kajastamisel raamatupidamise algdokumentiks. Ostuanalüüs peab vastama raamatupidamise seaduses sätestatud algdokumendi nõuetele ning peab sisaldama alljärgnevaid andmeid:

- (a) omandatava ettevõtte nimi ja omandamise kuupäev;
- (b) omandatud varade ja kohustuste bilansilised väärtused;
- (c) omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglased väärtused ning nende hindamise alused;
- (d) vähemusosalusele kuuluv osa omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglases väärtuses;
- (e) omandatud netovara õiglase väärtus;
- (f) omandatud osaluse soetusmaksumus;
- (g) tekkinud positiivne või negatiivne firmaväärtus.

38. Omandamise kuupäeval kajastab omandav ettevõtte omandatava ettevõtte varad, kohustused ja tingimuslikud kohustused ostuanalüüsis (ja selle põhjal ka konsolideeritud aruannetes) eraldi objektidena, kui need sel kuupäeval eksisteerivad (sõltumata sellest, kas need on omandatava ettevõtte bilansis kajastatud või mitte) ja vastavad järgmistele kriteeriumitele (SME IFRS 19.15, 19.18 (a)):

(a) varad, välja arvatud immateriaalsed varad – on tõenäoline, et omandaja saab sellest varast tulevikus majanduslikku kasu, ning selle vara õiglast väärtust saab usaldusväärselt määrata;

(b) immateriaalne vara – varaobjekti õiglast väärtust on võimalik usaldusväärselt määrata (vaata ka juhendi RTJ 5 paragrahvid 33–49);

(c) kohustused – on tõenäoline, et sellest kohustusest vabanemine nõuab tulevikus ressurssidest loobumist ning selle kohustuse õiglast väärtust saab usaldusväärselt määrata. Omandaja kajastab restruktureerimiseraldise vaid siis, kui omandataval ettevõttel on omandamise kuupäeval eksisteeriv kohustus seoses restruktureerimisega vastavalt juhendile RTJ 8 „Eraldised, tingimuslikud kohustused ja tingimuslikud varad”;

(d) tingimuslikud kohustused – õiglast väärtust on võimalik usaldusväärselt määrata.

Näide – immateriaalsed varaobjektid, mis võetakse ostuanalüüsis eraldi arvele

Näiteid immateriaalsetest varadest, mida tuleb ostuanalüüsis eraldi varaobjektidena kajastada (eeldusel, et nende õiglast väärtust on võimalik usaldusväärselt määrata):

- kaubamärgid, mis on juriidiliselt kaitstud (registreeritud)
- registreeritud interneti domeeni nimed
- kaubapakendid (unikaalne värv, kuju, disain), ajalehe pealdised
- kliendinimekirjad, välja arvatud juhul, kui konfidentsiaalsuse või muu lepingu alusel ei tohi ettevõtte seda informatsiooni müüa, rentida või muul viisil vahetada
- kliendilepingud
- autoriõigusega kaitstud kunstiga seotud immateriaalne vara (näidendid, raamatud, ajalehed, ooperid, pildid jne)
- patenteeritud ja patenteerimata tehnoloogia
- arvutitarkvara (juriidiliselt kaitstud)
- andmebaasid (kas juriidiliselt kaitstud või võimalusega neid andmebaase müüa, rentida või muul viisil vahetada)
- ärisaladused (valemid, retseptid jne)

39. Omandatud ettevõtte varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglaste väärtuste hindamisel lähtutakse alljärgnevatest üldreeglitest:

(a) väärtpaberid – turuväärtuses; juhul, kui turuväärtus ei ole teada, siis õiglane väärtus hinnatuna mõne muu hindamismudeli alusel (näiteks diskonteeritud rahavoogude meetodil);

(b) nõuded – tõenäoliselt laekuva rahasumma nüüdisväärtuses (lühiajalisi nõudeid ei ole vaja diskonteerida; pikaajalisi nõudeid diskonteeritakse turuintressiga);

(c) varud:

i) kaubad ja valmistoodang – müügihinnas, miinus müügikulud ja omandava ettevõtte harilik kasumimarginaal sarnaste toodete müügil;

ii) lõpetamata toodang – valmistoodangu müügihinnas, miinus toote valmistamiseks vajalikud kulutused, müügikulud ja omandava ettevõtte harilik kasumimarginaal sarnaste toodete müügil;

- iii) toore ja materjalid – asendusmaksumuses;
- (d) maa ja hooned – turuväärtuses;
- (e) muu põhivara – turuväärtuses; juhul, kui turuväärtus pole usaldusväärselt määratav, siis amortiseeritud asendusmaksumuses;
- (f) immateriaalne vara – aktiivse turu olemasolul turuväärtuses; kui aktiivset turgu ei ole, siis summas, mida ollakse nõus nende varade eest maksuma sõltumatute osapoolte vahelises tehingus;
- (g) kohustused, kaasa arvatud kahjulikud lepingud (vt mõistet juhendi RTJ 8 „Eraldised, tingimuslikud kohustused ja tingimuslikud varad” paragrahv 30) – maksmisele kuuluva rahasumma nüüdisväärtuses (lühiajalisi kohustusi ei ole vaja diskonteerida; pikaajalisi kohustusi diskonteeritakse turuintressiga);
- (h) tingimuslikud kohustused – summas, mida kolmas osapool oleks nõus maksuma tingimusliku kohustuse ülevõtmise eest. See summa peab peegeldama kõiki ootusi võimalike tingimusliku kohustusega kaasnevate rahavoogude suhtes, mitte ainult kõige tõenäolisemat summat või eeldatavat maksimaalset või minimaalset rahavoogu. Edasisel kajastamisel peab omandav ettevõtte kajastama tingimuslikku kohustust suuremana kahest järgnevast (SME IFRS 19.21):
  - i) summas, milles oleks kohustus kajastatud vastavalt juhendile RTJ 8;
  - ii) summas, milles tingimuslik kohustus algselt kajastati, miinus vajadusel diskonteerimisest tekkiv kumulatiivne amortisatsioon.

40. Kuigi omandatud netovara õiglase väärtuse määramisel ei oma omandatud varade ja kohustuste „vanad” bilansilised väärtused teoreetiliselt mingit tähtsust, on need praktikas sageli aluseks ostuanalüüsi koostamisel, kuna varade ja kohustuste bilansilised väärtused võivad olla lähedased nende õiglastele väärtustele. Seetõttu võetakse ostuanalüüsi koostamisel tihti aluseks varade ja kohustuste bilansilised väärtused omandatud ettevõttes enne äriühenduse toimumist ning korrigeeritakse neid vajadusel erinevustega võrreldes nende õiglaste väärtustega. Näide ostuanalüüsi koostamisest on toodud käesoleva juhendi lisa 1.

41. Juhul kui äriühenduse käigus omandatakse aktsiad, mitte netovara, ning omandatud tüdarettevõtte jääb eraldi juriidilise isikuna edasi eksisteerima, ei kajastata ostuanalüüsis tehtavaid korrigeerimisi omandatud tüdarettevõtte aruannetes. Omandava ettevõtte konsolideeritud aruannetes kajastatakse omandatud varasid ja kohustusi nende „uutes”, ostuanalüüsis määratud õiglastes väärtustes. Ostuanalüüsi käigus tehtud korrigeerimiste mõju konsolideeritud aruannetele on illustreeritud käesoleva juhendi lisa 1.

42. Vähemusosalus omandatavas ettevõttes on vähemusomanikele kuuluv osa omandatava ettevõtte netovarade õiglasest väärtusest. Vähemusosalusele kuuluvat osa omandatava ettevõtte omakapitalis arvutatakse vastavalt omandaja tegelikule osalusele omandatava ettevõtte omakapitalis ning arvesse ei võeta aktsiaoptsoonide või muude konverteeritavate instrumentide võimalikku mõju. (SME IFRS 9.14). Selliste instrumentide mõju võetakse arvesse ainult määramaks, kas omandajal on kontroll (vt paragrahv 10). Näide vähemusosalusele kuuluva osa arvutamisest ostuanalüüsis ning vähemusosaluse edasisest kajastamisest konsolideeritud aruannetes on toodud käesoleva juhendi lisa 1.

43. Äriühenduse kajastamisel võib esineda situatsioone, kus omandatud ettevõtte varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglast väärtust või omandatud osaluse soetusmaksumust saab määrata ainult esialgselt, kuna aruande koostamise hetkeks puuduvad piisavalt usaldusväärsed andmed nende täpseks määramiseks. Sellisel juhul peab omandav ettevõtte äriühenduse esmakordsel kajastamisel lähtuma esialgselt hinnatud väärtustest. Korrigeerimisi nendes esialgsetes väärtustes tohib teha 12 kuu jooksul pärast omandamise kuupäeva, kajastades neid tagasiulatuvalt, nii nagu need oleksid tehtud juba omandamise kuupäeval (näiteks materiaalse põhivara õiglase väärtuse korrigeerimisel tuleb arvestada ka amortisatsiooni uuel õiglaselt väärtuselt selle perioodi osas, mis jääb omandamise kuupäeva ja õiglase väärtuse korrigeerimise kuupäeva vahele). Ühtlasi korrigeeritakse ka firmaväärtust või tuluna kajastatud negatiivset firmaväärtust ning eelmise perioodi võrdlusandmeid. (SME IFRS 19.19).

44. Pärast eelmises paragrahvis kirjeldatud esialgse kajastamise lõpuleviimist tohib ostuanalüüsi muuta vaid vigade korrigeerimiseks vastavalt juhendile RTJ 1 „Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted” (erandiks on korrigeerimised, mis tulenevad paragrahvis 32 kirjeldatud lisatingimustest). (SME IFRS 19.19). Hinnangute muutuste mõju ei kajastata ostuanalüüsi korrigeerimisena, vaid kooskõlas juhendiga RTJ 1 hinnangu toimumise perioodi või tulevaste perioodide tuluna või kuluna.

Firmaväärtuse arvestus

45. *Firmaväärtus on positiivne vahe omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahel. Omandamise kuupäeval kajastab omandaja oma konsolideeritud bilansis firmaväärtuse selle soetusmaksumuses immateriaalse varana. (SME IFRS 19.22).*

46. Äriühendusest tekkinud firmaväärtus peegeldab seda osa soetusmaksumusest, mis tasuti omandatud ettevõtte selliste varade eest, mida ei ole võimalik eristada ja eraldi arvele võtta.

47. Firmaväärtuse edasisel kajastamisel lähtutakse juhendis RTJ 5 „Materiaalne ja immateriaalne põhivara“ paragrahvides 44-49 kirjeldatud põhimõtetest.

Negatiivse firmaväärtuse arvestus

48. *Negatiivne firmaväärtus on negatiivne vahe omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara õiglase väärtuse vahel.*

49. Negatiivne firmaväärtus tekib olukordades, kus omandatud osaluse soetusmaksumus on väiksem kui omandatud netovara õiglane väärtus. Sõltumatute osapoolte vahelistes tehingutes tekib sellist olukorda suhteliselt harva. Seetõttu tuleks enne negatiivse firmaväärtuse kajastamist omandava ettevõtte bilansis veenduda, et negatiivse firmaväärtuse tekkimine ei ole tingitud ühest alljärgnevast põhjusest:
(a) äriühendus toimus ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel, mistõttu ostuhind ei peegelda omandatud ettevõtte tegelikku väärtust. Sellises olukorras tuleb tavapärase ostumeetodi asemel rakendada korrigeeritud ostumeetodit (vt paragrahvid 51–56);
(b) ostuanalüüsis on tehtud viga omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglaste väärtuste mõõtmisel või on äriühenduse soetusmaksumus valesti määratud. Sellises olukorras tuleb esmalt korrigeerida ostuanalüüsi. (SME IFRS 19.24 (a)).

50. Juhul kui äriühendusest tekib negatiivne firmaväärtus, siis peab omandav ettevõtte kajastama koheselt kogu negatiivse firmaväärtuse, mis jääb alles pärast eelmises paragrahvis kirjeldatud korrigeerimisi, konsolideeritud kasumiaruandes tuluna. (SME IFRS 19.24 (b)).

Äriühendused ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel – korrigeeritud ostumeetod

51. Korrigeeritud ostumeetodi rakendamisel kajastatakse omandatud ettevõtte või äriüksuse varasid ja kohustusi omandava ettevõtte bilansis nende bilansilises väärtuses (st nagu omandatud varad ja kohustused olid kajastatud omandatud ettevõtte bilansis). Vahet omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara bilansilise väärtuse vahel kajastatakse omandava ettevõtte omakapitali vähenemise või suurenemisenä.

52. Korrigeeritud ostumeetodi rakendamist iseloomustab järgmine valem:

$$\begin{aligned} & \text{Omandatud osaluse soetusmaksumus} \\ - & \text{Omandatud netovara bilansiline väärtus} \\ \hline = & \text{Omakapitali vähenemine või suurenemine} \end{aligned}$$

53. Korrigeeritud ostumeetodit rakendatakse ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvate äriühenduste kajastamisel konsolideeritud aruannetes. Selliste äriühenduste puhul ei pruugi äriühendus toimuda turutingimustel, mistõttu tavapärase ostumeetodi rakendamine võib moonutada toimunud tehingu sisu. Nii näiteks ei pruugi ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahelistes tehingutes ostuhind kajastada omandatud ettevõtte tegelikku väärtust. Sellest tulenevalt ei oma tavapärasest sisu ka firmaväärtus ega negatiivne firmaväärtus.

54. Korrigeeritud ostumeetod lähtub seisukohast, et ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvate äriühenduste puhul kajastab vahe omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara bilansilise väärtuse vahel sisuliselt kontrolliva omaniku täiendavat sissemakset omandava ettevõtte omakapitali (kui soetusmaksumus on väiksem) või väljamakset omandava ettevõtte omakapitalist (kui soetusmaksumus on suurem).

55. Korrigeeritud ostumeetodi rakendamine sarnaneb tavalise ostumeetodiga, välja arvatud alljärgnevad asjaolud:

- (a) omandatud ettevõtte varasid, kohustusi ja tingimuslikke kohustusi ei hinnata ostuanalüüsis ümber nende õiglastele väärtustele, vaid neid võetakse omandava ettevõtte bilansis arvele nende bilansilistes väärtustes;
- (b) vahet omandatud osaluse soetusmaksumuse ja omandatud netovara bilansilise väärtuse vahel ei kajastata positiivse ega negatiivse firmaväärtusena, vaid seda kajastatakse omandava ettevõtte omakapitali vähenemise või suurenemisenä (kas kirjel „ülekurss“ või mõnel muul põhjendatud omakapitali kirjel).

56. Näiteid ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvate äriühenduste arvestusest on toodud käesoleva juhendi lisa 2.

Ühinemised ja jagunemised

- 57.** Emaettevõtte juriidiline ühinemine tema 100%-lise tütaretevõttega ei ole äriühendus käesoleva juhendi mõistes, kuna ema- ja tütaretevõtte olid juba enne ühinemist üks aruandev üksus.
- 58.** Emaettevõtte juriidiline ühinemine tema 100%-lise tütaretevõttega ei avalda mõju emaettevõtte konsolideeritud aruannetele. Alates juriidilise ühinemise hetkest lõpetab emaettevõtte oma konsolideerimata aruannetes tütaretevõtte aktsiate kajastamise vastavalt paragrahvis 64 kirjeldatule ning hakkab tütaretevõtte varasid ja kohustusi ning tulusid ja kulusid kajastama rida-realt (analoogiliselt konsolideeritud aruannetega).
- 59.** Muude ühe ja sama kontserni ettevõtete (näiteks kahe õdeettevõtte) juriidilist ühinemist kajastatakse kui ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvat äriühendust korrigeeritud ostumeetodil. Võimalikku erinevust ühinenud ettevõtete netovara bilansilise väärtuse ja ühinemise käigus emiteeritud aktsiakapitali nominaalväärtuse vahel kajastatakse sobival kirjel uue ühinenud ettevõtte omakapitalis.
- 60.** Ettevõtte jagunemisel kajastavad mõlemad tekkinud ettevõtted jagunemisel saadud varasid ja kohustusi nende jagunemiselsetes bilansilistes väärtustes. Võimalikku erinevust jagunenud ettevõtete netovara bilansilise väärtuse ja jagunenud ettevõtete aktsiakapitali nominaalväärtuse vahel kajastatakse sobival kirjel jagunenud ettevõtete omakapitalis.

TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTETE KAJASTAMINE

Kajastamise põhimõtted konsolideeritud ja konsolideerimata aruannetes

- 61.** *Konsolideeritud aruannetes kajastatakse tütaretevõtted rida-realt konsolideerituna (vt paragrahvid 67-87). (SME IFRS 9.2).*
- 62.** Vastavalt olulisuse printsiibile on konsolideeritud aruannete koostamisel lubatud rida-realt konsolideerimise asemel rakendada soetusmaksumuse, õiglase väärtuse või kapitaliosaluse meetodit väheoluliste tütaretevõtete kajastamisel.
- 63.** *Konsolideeritud aruannetes ja nende investorite aruannetes, kes ei koosta konsolideeritud aruandeid seetõttu, et neil puuduvad tütaretevõtted, kajastatakse sidusettevõtted kas (SME IFRS 14.4):*
- (a) soetusmaksumuse meetodil (vt paragrahvid 88-90);*
  - (b) kapitaliosaluse meetodil (vt paragrahvid 91-102); või*
  - (c) õiglases väärtuses (vt paragrahvid 103-104).*
- 64.** *Emaettevõtete konsolideerimata aruannetes kajastatakse tütar-ja sidusettevõtted kas:*
- (a) soetusmaksumuse meetodil (vt paragrahvid 88-90);*
  - (b) kapitaliosaluse meetodil (vt paragrahvid 91-102); või*
  - (c) õiglases väärtuses (vt paragrahvid 103-104).*

65. [kehtetu]

66. Paragrahvides 61-64 toodud arvestuspõhimõtete vahel tuleb valik teha selliselt, et kõik samasse klassi kuuluvad investeeringud kajastatakse sama arvestuspõhimõtte järgi (st näiteks kõiki tütaretevõtteid kajastatakse samamoodi). (SME IFRS 9.26, 14.4).

Konsolideerimine

Konsolideeritud aruannete koostamine

67. *Konsolideeritud aruannetes kajastatakse emaettevõtte ja tema tütaretevõtete finantsnäitajaid niimoodi kokkuliidetuna, nagu oleks tegemist ühe ettevõttega. (SME IFRS 9.13).*

68. Konsolideeritud aruandeid tuleb koostada juhul, kui seda nõuab raamatupidamise seadus. Emaettevõtte võib koostada ja avalikustada konsolideeritud aruandeid ka siis, kui seadus seda ei nõua. Konsolideeritud aruanne vastab Eesti heale raamatupidamistavale ainult juhul, kui selles kasutatud arvestuspõhimõtted, esitusviis ja avalikustatav informatsioon vastavad raamatupidamise seaduse ja Raamatupidamise Toimkonna juhendite nõuetele.

69. Konsolideeritud raamatupidamise aastaaruanne koosneb konsolideeritud bilansist, kasumiaruandest, rahavoogude aruandest, omakapitali muutuste aruandest ja vastavatest lisadest, mis sisaldavad muuhulgas emaettevõtte konsolideerimata bilanssi, kasumiaruannet, rahavoogude aruannet ja omakapitali muutuste aruannet.

70. Konsolideeritud aruannete koostamisel tuleb lähtuda samadest põhimõtetest nagu konsolideerimata aruannete koostamisel, välja arvatud asjaolu, et kõik andmed esitatakse ema- ja tütaretevõtete kohta tervikuna, nagu oleks tegemist ühe majandusüksusega. Konsolideeritud aruande lisad peavad sisaldama analoogilist informatsiooni, nagu konsolideerimata aruande lisad. See tähendab, et nad peavad vastama kõigi Raamatupidamise Toimkonna juhendite nõuetele lisades avalikustatava informatsiooni osas.

71. Konsolideeritud aruannetes tuleb rida-realt konsolideerida kõik kontserni poolt kontrollitavad tütaretevõtted (sh ka tütaretevõtete tütaretevõtted jne), (rida-realt konsolideerimata võib jätta paragrahvis 62 nimetatud tütaretevõtted). Konsolideerida tuleb ka sellised ettevõtted, mille üle kontsern omab sisulist kontrolli, sõltumata sellest, kas kontsern omab osalust nende omakapitalis või mitte. (SME IFRS 9.11).

Konsolideerimise üldpõhimõtted

72. *Konsolideerimise peamised raamatupidamisprotseduurid on järgmised (SME IFRS 9.13):*

(a) emaettevõtte ja tütaretevõtete finantsnäitajad (nii bilansi-, kasumiaruande ja rahavoogude aruande kirjed kui ka lisades ja muudes aruande osades avalikustatavad finantsnäitajad) liidetakse rida-realt (enne soetamispäeva tekkinud tütaretevõtte tulusid ja kulusid ning rahavoogusid ei lülitata konsolideeritud kasumiaruandesse ja rahavoogude aruandesse);

- (b) emaettevõtte bilansis kajastatud investeringud tütarettevõtetesse elimineeritakse emaettevõtte osaluste vastu tütarettevõtete omakapitalis;**
- (c) juhul kui teatud tütarettevõtetes on emaettevõtte osalus väiksem kui 100%, eraldatakse vähemusaksionärile kuuluv osa selliste tütarettevõtete netovarast ja aruandeperioodi kasumist (kahjumist);**
- (d) elimineeritakse täielikult kõik kontsernisisesed nõuded ja kohustused, kontserni ettevõtete vahelised tehingud ning nende tulemusena tekkinud realiseerimata kasumid ja kahjumid (SME IFRS 9.15);**
- (e) juhul kui tütarettevõtete bilanssides on kajastatud finantsinvesteeringuna emaettevõtte aktsiaid, klassifitseeritakse need konsolideeritud bilansis ümber oma aktsiateks.**

73. Konsolideeritud aruannete koostamisel tuleb veenduda, et kõikide konsolideeritavate tütarettevõtete aruanded oleksid koostatud järgides samu arvestuspõhimõtteid. Juhul kui mõni konsolideeritav tütarettevõte on koostanud oma aruande mingitest muudest põhimõtetest lähtuvalt (näiteks mõne välisriigi raamatupidamistavade kohaselt), tuleb enne konsolideerimise läbiviimist teha tütarettevõtte aruannetes vajalikud korrektuurid, et viia need kooskõlla kontserni arvestuspõhimõtetega. (SME IFRS 9.17).

74. Konsolideerimise lähtepunktiks on ostuanalüüsi käigus määratud omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglased väärtused (välja arvatud juhul, kui äriühendus toimus ühise kontrolli all). Seetõttu tuleb tütarettevõtte bilansis kajastatud varade, kohustuste, tulude ja kulude väärtusi konsolideerimisel vajadusel korrigeerida, võtmaks arvesse vahet ostuanalüüsis tuvastatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglase väärtuse ja soetushetkel tütarettevõtte bilansis kajastatud varade ja kohustuste bilansilise väärtuse vahel. Samuti tuleb konsolideerimisel kajastada äriühenduse käigus tekkinud firmaväärtus ning sellised ostuanalüüsi käigus tuvastatud varad ja kohustused, mida omandatud ettevõtte bilansis ei kajastatud (vt. paragrahv 38).

75. Tütarettevõtted konsolideeritakse alates nende omandamise kuupäevast kuni müügikuupäevani. Juhul kui tütarettevõtte müüakse aruandeperioodi jooksul, kajastatakse konsolideeritud kasumiaruandes müüdud tütarettevõtte tulusid ja kulusid kuni müügikuupäevani. Vahet müügihinna ja tütarettevõtte netovara bilansilise väärtuse vahel kontserni bilansis (kaasa arvatud firmaväärtus) müügikuupäeva seisuga kajastatakse kasumina (kahjumina) tütarettevõtte müügist. (SME IFRS 9.18).

76. Vähemusosalust kajastatakse konsolideeritud bilansis omakapitali koosseisus eraldi emaettevõtte omanikele kuuluvast omakapitalist (vt ka juhendi RTJ 2 lisa 1 esitatud bilansiskeem) ning konsolideeritud kasumiaruandes eraldi kirjel (vt ka juhendi RTJ 2 lisa 2 esitatud kasumiaruandeskeem). (SME IFRS 9.20, 9.21).

77. Vähemusomanikule kuuluv osa konsolideeritava tütarettevõtte kahjumist jagatakse vähemusosalusele ka siis, kui selle tulemusena muutub vähemusosaluse saldo bilansis negatiivseks. (SME IFRS 9.22).

78. Tehinguid, mille käigus ettevõtte suurendab või vähendab oma osalust tema poolt juba kontrollitavas tütarettevõttes (tehingud vähemusosalusega), kajastatakse kui omanike vahelisi tehinguid, mis ei tekita firmaväärtust ega kasumit või kahjumit.

Võimalikud vahed ostu- või müügihinna ja vähemusosaluse muutunud bilansilise maksumuse vahel kajastatakse otse omakapitalis (analoogiliselt omaaktsiate ostul ja müügil tekkinud vahedele). (SME IFRS 22.19). Näide tehingutest vähemusosalusega on toodud käesoleva juhendi lisas 4.

Välismaal asuvate äriüksuste konsolideerimine

79. Välismaal asuvate tütaretevõtete ja muude äriüksuste konsolideerimiseks arvestatakse nende aruanded nende arvestusvaluutast ümber emaettevõtte esitusvaluutasse. (SME IFRS 30.17).

80. Raamatupidamisaruannete koostamisel tuleb iga tütaretevõtte puhul kindlaks määrata tema arvestusvaluuta. Juhul kui tütaretevõtte arvestusvaluuta ei lange emaettevõtte esitusvaluutaga kokku, siis tuleb selle tütaretevõtte finantsnäitajate ümberarvestamisel lähtuda paragrahvidest 82-87.

81. Arvestus- ja esitusvaluuta mõisted on selgitatud juhendi RTJ 1 „Raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtted” paragrahvides 86-92. Välismaise tütaretevõtte arvestusvaluutaks on enamasti tema asukohamaa valuuta, kuid selleks võib olla ka mõni muu valuuta (sh emaettevõtte esitusvaluuta). Juhul kui juhendis RTJ 1 toodud kriteeriumid ei anna selget vastust välismaise tütaretevõtte arvestusvaluuta määramisel, siis tuleb täiendavalt arvestada järgnevaid lisategureid hindamaks seda, kas selle tütaretevõtte arvestusvaluuta ühtib emaettevõtte arvestusvaluutaga või mitte. Välismaise tütaretevõtte arvestusvaluuta ei ühti tõenäoliselt emaettevõtte arvestusvaluutaga, juhul kui (SME IFRS 30.5):

- (a) tütaretevõtte juhtkonnal on oluline autonoomsus igapäevastes äriotsustes;
- (b) tehinguid emaettevõttega on suhteliselt vähe;
- (c) tütaretevõtte tegevust finantseeritakse rohkem kohalike laenudega kui emaettevõtte või teiste kontserni ettevõtete poolt;
- (d) enamus tütaretevõtte kulutustest (näiteks töötajate palgad, tooraine jne) on fikseeritud kohalikus vääringus;
- (e) enamus tütaretevõtte sissetulekutest ei ole fikseeritud emaettevõtte vääringus;
- (f) tütaretevõtte tegevus ei mõjuta otseselt emaettevõtte rahavooge.

82. Kui tütaretevõtte arvestusvaluuta ei lange emaettevõtte esitusvaluutaga kokku, siis kasutatakse tütaretevõtte välisvaluutas koostatud aruannete ümberarvestusel järgmisi valuutakursse (SME IFRS 30.18, 30.19):

- (a) kõik vara ja kohustuste kirjed hinnatakse ümber bilansipäeva kursi alusel;**
- (b) tulud, kulud ja muud omakapitali muutused hinnatakse ümber nende tekkimise päeva kursiga (praktilistel kaalutlustel on lubatud kasutada ka perioodi kaalutud keskmist kurssi).**

83. Näiteks tuleb eelmises paragrahvis kirjeldatud ümberarvestust rakendada olukorras, kus Eestis asuval emaettevõttel, kelle esitusvaluutaks on euro, on Rootsis tütaretevõtte, kelle arvestusvaluutaks on Rootsi kroon, ning kes esitab oma aruanded emaettevõttele konsolideerimiseks Rootsi kroonides.

84. Kuna erinevate komponentide ümberhindluseks kasutatakse erinevaid valuutakursse, tekib ümberhindluse käigus ümberhindluse vahe, mida kajastatakse koondkasumiaruandes kirjel „Realiseerimata kursivahed”. Juhul kui emaettevõtte

osalus tütaretevõttes on väiksem kui 100%, eraldatakse realiseerimata kursivahedest ka vähemusomanikele kuuluv osa. (SME IFRS 30.18 (c)).

85. Juhul kui emaettevõtte on andnud paragrahvis 82 kirjeldatud tütaretevõttele pikaajalist laenu (või saanud selliselt tütaretevõttelt pikaajalist laenu), mille tagasimakset ei ole lähemas tulevikus ette näha, siis kujutab selline laen sisuliselt osa emaettevõtte netoinvesteeringust tütaretevõttesse. Selliste laenude ümberhindlusest tekkinud kursivahesid kajastatakse koondkasumiaruandes kirjel „Realiseerimata kursivahed” (mitte valuutakursi kasumi/kahjumina kasumiaruandes) analoogiliselt netovara ümberhindlusest tekkinud vahedega. (SME IFRS 30.12, 30.13). Ülejäänud kontsernisestest saldode ümberarvestusest tekkinud kursivahed kajastatakse kasumiaruandes. (SME IFRS 30.22).

86. Paragrahvides 84 ja 85 kirjeldatud põhimõtte kohaselt koondkasumiaruandes kajastatud ja omakapitalis „Realiseerumata kursivahede reservina“ akumuleerunud summasid ei klassifitseerita ümber kasumiaruandesse paragrahvis 82 kirjeldatud tütaretevõtte müügil (SME IFRS 30.13), kuid need võib ümber klassifitseerida jaotamata kasumisse.

87. Paragrahvis 82 kirjeldatud tütaretevõtte omandamisel tekkinud firmaväärtust ning selle omandamisega seotud varade ja kohustuste bilansiliste maksumuste õiglase väärtuse korrigeerimisi käsitletakse tütaretevõtte varade ja kohustustena ja seega hinnatakse need ümber bilansipäeva kursi alusel vastavalt paragrahvile 82. (SME IFRS 30.23).

Soetusmaksumuse meetod

88. Soetusmaksumuse meetodi rakendamisel kajastatakse investeering algselt tema soetusmaksumuses, milleks on:

(a) sõltumatute osapoolte vahel toimunud tehingu puhul soetusmaksumus vastavalt paragrahvides 27-34 toodud põhimõtetele;

(b) ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimunud tehingu puhul kas:

(i) soetusmaksumus vastavalt paragrahvides 27-34 toodud põhimõtetele; või

(ii) omandatud netovara bilansiline väärtus vastavalt paragrahvis 51 toodud põhimõtetele korrigeeritud ostumeetodi kohta.

Punktis (b) lubatud valikut rakendatakse ühtmoodi kõikidele ühise kontrolli all toimunud tehingutele.

89. Hiljem korrigeeritakse soetusmaksumust vajadusel investeeringu väärtuse langusest tulenevate allahindlustega. Igal bilansipäeval tuleb hinnata, kas on indikatsioone, et investeeringu kaetav väärtus võib olla langenud alla tema bilansilise väärtuse. Kui selliseid indikatsioone esineb, siis tuleb läbi viia vara väärtuse test. Investeeringu kaetava väärtuse määramisel lähtutakse juhendis RTJ 5 „Materiaalne ja immateriaalne põhivara” kirjeldatud vara väärtuse testist. (SME IFRS 9.26, 14.5).

90. Soetusmaksumuse meetodi rakendamisel kajastatakse tütar- ja sidusettevõtte poolt makstavad dividendid emaettevõtte aruandes tuluna hetkel, kui emaettevõttel tekib õigus neile dividendidele, olenemata sellest, kas jaotatav kasum teeniti enne või pärast selle tütar- või sidusettevõtte soetamist emaettevõtte poolt. (SME IFRS 14.6).

Kapitaliosaluse meetod

91. Kapitaliosaluse meetodil võetakse investeering algselt arvele tema soetusmaksumuses (vastavalt paragrahvile 88), mida korrigeeritakse järgmistel perioodidel:

(a) investori osalusega muutustes investeeringuobjekti omakapitalis;

(b) omandamisel tekkinud firmaväärtuse amortisatsiooni ja võimalike allahindlustega; ja

(c) omandamisel tekkinud negatiivse firmaväärtuse tuluna kajastamisega vastavalt paragrahvis 50 kirjeldatule. (SME IFRS 14.8).

92. Kapitaliosaluse meetodil kajastatakse osalust omandatud ettevõtte varades ja kohustustes ning tekkinud firmaväärtust bilansis netosummana ühel real ning osalust omandatud ettevõtte tuludes ja kuludes kasumiaruandes netosummana ühel real. Kuigi olulise mõju omandamine teises ettevõttes (sidusettevõttes) ei vasta äriühenduse mõistele, rakendatakse sidusettevõtete soetamisel äriühendusega analoogilisi arvestuspõhimõtteid. Firmaväärtuse määramiseks tuleb koostada ostuanalüüs, nagu on kirjeldatud paragrahvides 27-50 (välja arvatud juhul, kui soetusmaksumuse arvestus toimub vastavalt paragrahvile 88 (b) (ii)). Sidusettevõtte soetamisel tekkinud firmaväärtus kajastatakse osana sidusettevõtte bilansilisest maksumusest. Sidusettevõtte soetamisel tekkinud negatiivne firmaväärtus kajastatakse kohekselt kasumiaruandes tuluna. (SME IFRS 14.8 (c)).

93. Kapitaliosaluse meetodil tuleb investori bilansis kajastada kõik investeeringuobjekti omakapitali muutused – nii selliseid, mis kajastuvad investeeringuobjekti kasumis (kahjumis), kui ka selliseid, mis kajastuvad investeeringuobjekti muude omakapitali kirjade muutustena.

94. Kapitaliosaluse meetodi kasum (kahjum) sisaldab järgmisi elemente (SME IFRS 14.8):

(a) investori osalus investeeringuobjekti (pärast omandamiskuupäeva tekkinud) kasumis (kahjumis);

(b) omandamisel tekkinud firmaväärtuse amortisatsioon (firmaväärtuse amortisatsiooni arvestamisel lähtutakse juhendis RTJ 5 „Materiaalne ja immateriaalne põhivara“ paragrahvides 44-49 kirjeldatud põhimõtetest);

(c) juhul kui omandatud varade, kohustuste ja tingimuslike kohustuste õiglased väärtused ostuanalüüsis erinesid nende bilansilistest väärtustest, siis nende vahede elimineerimine (nt ostuanalüüsis ümber hinnatud ja bilansipäevaks müüdüd varude suhtes) või amortisatsioon (nt erinevuste puhul amortiseeruva põhivara bilansiliste ja õiglase väärtuste vahel);

(d) investori ja investeeringuobjekti omavahelistest tehingutest tekkinud realiseerimata kasumi (kahjumi) elimineerimine;

(e) võimalikud allahindlused investeeringu väärtuse langusest (väärtuse test investeeringule tuleb teostada siis kui on märke, et investeeringu väärtus võib olla langenud; väärtuse testi läbiviimisel lähtutakse juhendis RTJ 5 „Materiaalne ja immateriaalne põhivara“ kirjeldatud põhimõtetest).

95. Investori ja sidusettevõtte vahelistes tehingutes tekkinud realiseerimata kasum (kahjum) elimineeritakse vastavalt investori osalusele sidusettevõttes (välja arvatud

juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus – sellisel juhul kahjumit ei elimineerita). (SME IFRS 14.8 (e)).

96. Näideteks kapitaliosaluse meetodil kajastatavatest muutustest investeeringuobjekti omakapitalis, mis ei mõjuta kapitaliosaluse meetodil arvestatavat kasumit (kahjumit), on:

(a) dividendide maksmine investeeringuobjekti poolt (SME IFRS 14.8 (a)); ja
(b) investeeringuobjekti aktsia(osa-)kapitali suurendamine või vähendamine, eeldusel, et investori osalus ei muutu.

97. Ümberklassifitseerimised investeeringuobjekti ühelt omakapitali kirjelt teisele (näiteks kohustusliku reservkapitali moodustamine investeeringuobjekti bilansis) ei muuda investeeringuobjekti omakapitali, mistõttu sellist tehingut ei kajastata investori aruannetes. Vaba ja seotud omakapitali vahetõttu tütar- ja sidusettevõtete bilanssides ei mõjuta vaba ja seotud omakapitali vahetõttu emaettevõtte bilansis.

98. Selliseid investeeringuobjektiga seotud realiseerimata tulusid ja kulusid, mida vastavalt SME IFRSile ja RT juhenditele kajastatakse kasumiaruande asemel koondkasumiaruandes või omakapitali reserve suurenemise või vähenemisenä, kajastatakse ka kapitaliosaluse meetodil investori aruandes koondkasumiaruandes või omakapitali reserve muutusena, mitte kapitaliosaluse meetodi kasumina (kahjumina) kasumiaruandes. Näiteks sellistest realiseerimata tuludest ja kuludest, mida kajastatakse koondkasumiaruandes, on välismaal asuvate tütar- ja sidusettevõtete valuutakursside ümberarvestusel tekkivad vahed.

99. Juhul kui kapitaliosaluse meetodil kajastatava investeeringuobjekti aruannetes kasutatavad arvestuspõhimõtted erinevad investori aruannetes kasutatavatest arvestuspõhimõtetest, tuleb enne kapitaliosaluse meetodi rakendamist teha investeeringuobjekti aruannetes vajalikud korrektuurid, et viia need kooskõlla investori arvestuspõhimõtetega. (SME IFRS 14.8 (g)).

100. Juhul kui investori osalus kapitaliosaluse meetodil kajastatava investeeringuobjekti kahjumis ületab investeeringuobjekti bilansilist väärtust, vähendatakse investeeringu bilansilist väärtust nullini ning edasiseid kahjumeid kajastatakse bilansiväliselt. Erandiks on olukord, kui investori on garanteerinud või on kohustatud rahuldama investeeringuobjekti kohustusi ning bilansipäeva seisuga ilmneb, et investeeringuobjekt ei suuda oma kohustusi täita – sellisel juhul kajastab investori oma bilansis nii kohustust kui kapitaliosaluse meetodi kahjumit. (SME IFRS 14.8 (h)).

101. Investori poolt investeeringuobjektile antud laene ja muid nõudeid investeeringuobjekti vastu, välja arvatud selliseid pikaajalisi nõudeid, mis sisuliselt moodustavad osa investeeringust investeeringuobjekti, hinnatakse vastavalt nõuete laekumise tõenäosusele (lähitulevikus RTJ 3 sätestatud reeglite finantsvarade allahindlusele). Investeeringuobjekti negatiivne omakapital võib, kuid ei pruugi, osutada vajadusele investeeringuobjekti vastu olevate nõuete allahindluseks. Pikaajalised nõuded, mis sisuliselt moodustavad osa investeeringust investeeringuobjekti, on sellised nõuded, mille tasumist lähemas tulevikus ei planeerita ja mille tasumine lähitulevikus ei ole ka tõenäoline. Sellised nõuded võivad hõlmata eelisaktiaid ja pikaajalisi nõudeid või laene, kuid ei sisalda nõudeid ostjate

vastu ega võlgu tarnijatele ega selliseid pikaajalisi nõudeid, millel on olemas piisav tagatis. Kapitaliosaluse meetodil kajastatavaid kahjumeid, mis ületavad investori investeeringu omakapitali, kajastatakse selliste pikaajaliste nõuete, mis sisuliselt moodustavad osa investeeringust investeerimisobjekti, allahindlusena.

102. Näide kapitaliosaluse meetodi rakendamisest on toodud käesoleva juhendi lisa 1.

Õiglase väärtuse meetod

103. *Õiglase väärtuse meetodil võetakse investeering algsest arvele tema soetusmaksumuses (vastavalt paragrahvides 27-34 toodud põhimõtetele, välja arvatud tehinguga seotud kulud, mis kajastatakse koheselt kasumiaruandes) ning kajastatakse edaspidi õiglasest väärtusest muutusega läbi kasumiaruande (vastavalt juhendile RTJ 3). (SME IFRS 14.9).*

104. *Õiglase väärtuse meetodi kasutamisel kajastatakse kõiki samasse klassi kuuluvaid investeeringuobjekte õiglasest väärtusest, välja arvatud neid, mille õiglast väärtust ei ole võimalik usaldusväärselt mõõta mõistliku kulu ja pingutusega. Sellised investeeringuobjektid kajastatakse soetusmaksumuse meetodil vastavalt paragrahvidele 88-90. (SME IFRS 14.10).*

TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTETE MÜÜK

105. Tütar- või sidusettevõtte müügil kajastatakse vahe tütar- või sidusettevõtte bilansilise maksumuse (konsolideeritud aruannete puhul sisaldab tütarettvõtte bilansiline maksumus kõiki müüdava tütarettvõtte varasid, kohustusi ja sellega seotud firmaväärtust) ja saadava tasu vahel kasumi või kahjumina kasumiaruandes.

106. Juhul kui müüakse mingi osa tütar- või sidusettevõttest, mille tulemusena kaotatakse kontroll tütarettvõttes või oluline mõju sidusettevõttes, säilitades mingi osaluse (st osalust tütarettvõttes vähendatakse nii, et sellest saab finantsinvesteering või sidusettevõtte, või osalust sidusettevõttes vähendatakse nii, et sellest saab finantsinvesteering), siis võetakse allesjääv osalus arvele selle õiglasest väärtusest, kui seda on võimalik leida mõistliku kulu ja pingutusega (vastasel korral loetakse allesjääva investeeringu bilansiline maksumus uueks soetusmaksumuseks). Vahe allesjääva osaluse õiglase väärtuse ja bilansilise maksumuse vahel kajastatakse kasumi või kahjumina kasumiaruandes. (SME IFRS 9.19, 14.8 (i) (ii)).

JÕUSTUMINE JA ÜLEMINEKUSÄTTED

107. *Käesoleva Raamatupidamise Toimkonna juhendi rakendamine on kohustuslik ning raamatupidamise aastaaruannetele, mida koostatakse 1.01.2013 ja hiljem algavate aruandeperioodide kohta. Käesolevat Raamatupidamise Toimkonna juhendit võib rakendada vabatahtlikult raamatupidamise aastaaruannetele, mida koostatakse enne 1.01.2013 algavate aruandeperioodide kohta. Juhul kui ettevõtte soovib rakendada käesolevat juhendit ennetähtaegselt aastaaruannetele, mida koostatakse enne 1.01.2013 algavate aruandeperioodide kohta, peab ta samaaegselt*

rakendama ka kõiki teisi 1.01.2013 jõustuvaid uusi või muudetud Raamatupidamise Toimkonna juhendeid.

107A. 2015. aastal muudeti käesoleva juhendi paragrahvi 64 ja muudeti kehtetuks paragrahv 65, mille tulemusel lubati emettevõtte konsolideerimata aruannetes kajastada investeringuid tütar- ja sidusettevõtetesse kas soetusmaksumuse meetodil, kapitaliosaluse meetodil või õiglasel väärtuses (enne seda oli kapitaliosaluse meetod lubatud ainult juhul, kui ettevõtte ei koostanud konsolideeritud aruandeid). Nimetatud muudatust tohib rakendada raamatupidamise aastaaruannetele, mida koostatakse 1.01.2015 ja hiljem algavate aruandeperioodide kohta. Juhul, kui ettevõtte otsustab rakendada oma investeringutele tütar- ja sidusettevõtetes kapitaliosaluse meetodit, peab ta seda tegema tagasiulatuvalt.

108. Käesolevat juhendit ei pea rakendama tehingutele (sh äriühendused, tütar- ja sidusettevõtete ost ja müük ning tehingud vähemusosalusega), mis toimusid enne käesoleva juhendi rakendamist. Alljärgnevates valdkondades tohib käesoleva juhendi poolt põhjustatud muudatusi kajastada edasiulatuvalt alates selle aruandeperioodi algusest, millele käesolevat juhendit esmakordselt rakendatakse (st võrdlusandmeid ei pea korrigeerima):

(a) enne käesoleva juhendi rakendamist müügiotel põhivarana kajastatud investeringud tütar-või sidusettevõtetesse;

(b) firmaväärtuse amortiseerimine kapitaliosaluse meetodi rakendamisel vastavuses juhendi RTJ 5 paragrahvis 81 toodud üleminekureeglitega.

109. Kuni käesoleva juhendi rakendamiseni tuleb järgida juhendi RTJ 11 Raamatupidamise Toimkonna 30.12.2011 välja antud eelmist versiooni.

VÕRDLUS SME IFRS-IGA

110. Juhendis RTJ 11 sätestatud põhimõtted sõltumatute osapoolte vahel toimuvate äriühenduste arvestuseks ostumeetodil on üldjoontes kooskõlas SME IFRSi peatükis 19 sätestatud põhimõtetega.

111. Erinevalt juhendist RTJ 11 ei reguleeri SME IFRS ega muud rahvusvahelised finantsaruandluse standardid ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvate äriühenduste kajastamist. Käesolevas juhendis kirjeldatud korrigeeritud ostumeetodi väljatöötamisel on võetud arvesse rahvusvahelist praktikat ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel toimuvate äriühenduste kajastamisel.

112. Juhendis RTJ 11 sätestatud põhimõtted kapitaliosaluse meetodi rakendamiseks on kooskõlas SME IFRSi peatükis 14 sätestatud põhimõtetega.

113. Juhendis RTJ 11 sätestatud põhimõtted tütar-ettevõtete konsolideerimiseks on kooskõlas SME IFRSi peatükis 9 sätestatud põhimõtetega.

114. Juhendis RTJ 11 puuduvad eraldi sätted ühisettevõtete kajastamise kohta, vaid neid käsitletakse sidusettevõtetena. Kuigi SME IFRS eristab ühisettevõtteid sidusettevõtetest, puuduvad sisulised erinevused nende kajastamisel. Seetõttu ei

pidanud Raamatupidamise Toimkond vajalikuks eraldi reguleerida ühisettevõtete kajastamist.

115. Juhendis RTJ 11 on erinevalt SME IFRSi peatükis 9 sätestatust lubatud investeringuid tütar-, sidus- ja ühisettevõtetesse kajastada emasettevõtte ja investori konsolideerimata aruannetes ka kapitaliosaluse meetodil. SME IFRS ei luba kapitaliosaluse meetodi rakendamist konsolideerimata aruannetes.

116. Vastavalt paragrahvile 106 tuleb olukordades, kus investor kaotab kontrolli või olulise mõju investeerimisobjektis, kuid säilitab mingi osaluse, allesjääv osalus arvele võtta õiglases väärtuses (või bilansilises maksumuses, kui õiglase väärtus ei ole leitav mõistliku kulu ja pingutusega). SME IFRS peatükid 9 ja 14 pakuvad erineva käsitluse kontrolli kaotamisel (allesjääva osaluse soetusmaksumuseks on tema bilansiline maksumus) ja olulise mõju kaotamisel (allesjääv osalus võetakse arvele õiglases väärtuses). Raamatupidamise Toimkond pidas mõistlikuks ühesuguse arvestusmeetodi kehtestamise mõlemas olukorras.

LISA 1 – OSTUMEETODI RAKENDAMINE NING TÜTAR- JA SIDUSETTEVÕTETE KAJASTAMINE

Näide 1.1 – tütaretevõtte kajastamine konsolideeritud ja konsolideerimata aruannetes

Ettevõtte A soetas endale 30.06.2013 80% tütaretevõtte B aktsiatest hinnaga 200 000 eurot. Tütaretevõtte bilansiline omakapital seisuga 30.06.2013 oli 160 000 eurot. Tütaretevõtte varade ja kohustuste bilansilised väärtused olid omandamise kuupäeva seisuga ligilähedased nende õiglastele väärtustele, välja arvatud põhivara, mille õiglase väärtus oli 20 000 euro võrra kõrgem (nende põhivara objektide, mille õiglase väärtus erineb bilansilisest väärtusest, järelejäanud kasulik tööiga oli omandamise hetkel 10 aastat), ja varud, mille õiglase väärtus oli 10 000 euro võrra madalam.

Tütaretevõtte B bilans	30.06.2013
Varad	
Raha	10 000
Nõuded	20 000
Varud	120 000
Põhivara	300 000
Kokku	450 000
Kohustused	
Hankijad	190 000
Laenud	100 000
Kokku	290 000
Omakapital	
Aksia(osa-)kapital	100 000
Jaotamata kasum	40 000
Aruandeaasta kasum	20 000
Kokku	160 000

Tütarettevõtte kasum 2013. aastal on 80 000 eurot, millest 20 000 tekkis enne 30.06.2013 ja 60 000 pärast 30.06.2013. Kõik 30.06.2013 seisuga bilansis olnud varud olid aasta lõpuks müüdud. Emaettevõtte müüs 31.12.2013 tütarettevõttele 100 000 euro eest varusid, mille jääkväärtus emaettevõtte bilansis oli 50 000 eurot. Samuti oli emaettevõtte andnud tütarettevõttele laenu, mille saldo seisuga 31.12.2013 oli 100 000 eurot. Rohkem tehinguid ema- ja tütarettevõtte vahel 2013. aastal ei toimunud. Juhtkonna hinnangul on tütarettevõtte õiglane väärtus 31.12.2013 seisuga 300 000 eurot (80% sellest 240 000 eurot).

Küsimused.

(a) Kuidas kajastada 30.06.2013 toimunud äriühendust (sh ostuanalüüsi koostamine)?

(b) Milline näeb välja ettevõtte A konsolideeritud bilanss seisuga 31.12.2013 (lähtudes näites esitatud mõlema ettevõtte bilanssidest)?

(c) Kuidas kajastada investeringut tütarettevõttesse emaettevõtte konsolideerimata bilansis seisuga 30.06.2013 ja 31.12.2013?

(a) Ostuanalüüs seisuga 30.06.2013:

Omandatud netovara	Bilansilised väärtused	Korrigeerimised	Õiglased väärtused
Varad			
Raha	10 000	–	10 000
Nõuded	20 000	–	20 000
Varud	120 000	–10 000	110 000
Põhivara	300 000	+20 000	320 000
Kokku	450 000	+10 000	460 000
Kohustused			
Hankijad	190 000	–	190 000
Laenud	100 000	–	100 000
Kokku	290 000	–	290 000
Netovara	160 000	+10 000	170 000
Vähemusosalus (20%)			34 000
Emaettevõtte osalus omandatud netovaras			136 000
Soetusmaksumus			200 000
Firmaväärtus			64 000

Vahet soetusmaksumuse (200 000) ja omandatud netovara õiglase väärtuse (136 000) vahel kajastatakse firmaväärtusena (64 000). Firmaväärtuse kasulikuks elueaks hindas juhtkond 8 aastat, mistõttu seda tuleb amortiseerida 8 aasta jooksul.

(b) Konsolideerimine

Ettevõtete A ja B bilansid seisuga 31.12.2013 on järgmised (emaettevõtte bilansis on investeering tütarettvõttesse kajastatud soetusmaksumuses):

	Emaettevõtte A	Tütarettvõtte B
Varad		
Raha	150 000	70 000
Nõuded	80 000	50 000
Varud	50 000	200 000
Antud laenud	100 000	–
Investeering tütarettvõttesse	200 000	–
Firmaväärtus	–	–
Põhivara	320 000	280 000
Kokku	900 000	600 000
Kohustused		
Hankijad	260 000	180 000
Laenud	40 000	200 000
Kokku	300 000	380 000
Omakapital		
Vähemusosalus	–	–
Aksia(osa-)kapital	400 000	100 000
Eelmiste perioodide jaotamata kasum	100 000	40 000
Aruandeaasta kasum	100 000	80 000
Kokku	600 000	220 000

Konsolideerimisel tuleb emaettevõtte bilansis kajastatud investeering tütarettvõttesse elimineerida tütarettvõtte omakapitali vastu. Kuna tütarettvõtte omakapital (220 000) erineb investeeringu bilansilisest väärtusest emaettevõtte bilansis (200 000), on korrektseks elimineerimiseks oluline teada erinevuse põhjusteid. Antud näites on erinevuse põhjused järgmised:

Investeeringu omakapital	220 000
Tütarettvõtte netovara bilansilise ja õiglase väärtuse vahed soetushetkel:	
– põhivara	+20 000
– varud	–10 000
Vähemusosalus soetushetkel	–34 000
Vähemusele kuuluv osa pärast soetust tekkinud kasumist (20% 60 000-st)	–12 000
Emaettevõtte osalus pärast soetust tekkinud kasumis (80% 60 000-st)	–48 000
Firmaväärtus	+64 000
Investeering emaettevõtte bilansis	200 000

Teades erinevuse põhjuseid, saame koostada vastava elimineerimiskande:

D Tütarettevõtte omakapital (omakapitali kirjed kokku)	220 000
D Firmaväärtus	64 000
D Põhivara	20 000
K Varud	10 000
K Vähemusosalus (34 000+12 000)	46 000
K Aruandeaasta kasum	48 000
K Investeering tütar-ettevõtte aktsiatesse	200 000

Konsolideeritud aruande koostamisel tuleb üle vaadata, kas ja millises summas peab ostuanalüüsi põhjal tekkinud netovara bilansiliste ja õiglase väärtuste erinevusi elimineerima või amortiseerima. Antud näite puhul on allahinnatud varud 31.12.2013 seisuga müüdnud, seega tuleb ka vastav allahindlus elimineerida:

D Varud	10 000
K Aruandeaasta kasum (kaubakulud)	10 000
D Aruandeaasta kasum (vähemusosalusele kuuluv kasum)	2 000
K Vähemusosalus (bilansis)	2 000

Samuti tuleb põhivara õiglase väärtuse ja bilansilise väärtuse vahet summas 20 000 eurot amortiseerida põhivara allesjäänud eluea jooksul (ehk käesoleva näite puhul 10 aasta jooksul, millest 2013. aastasse jääb pool aastat):

D Aruandeaasta kasum (amortisatsioonikulu)	1 000
K Põhivara	1 000
D Vähemusosalus (bilansis)	200
K Aruandeaasta kasum (vähemusosalusele kuuluv kasum)	200

Samuti tuleb firmaväärtust summas 64 000 eurot amortiseerida tema kasuliku eluea jooksul (ehk käesoleva näite puhul 8 aasta jooksul, millest 2013. aastasse jääb pool aastat):

D Aruandeaasta kasum (amortisatsioonikulu)	4 000
K Firmaväärtus	4 000

Lisaks eeltoodule on veel vaja elimineerida vastastikused nõuded ja kohustused ning realiseerimata kasum varude müügist emaettevõtte poolt tütar-ettevõttele:

D Laenukohustused	100 000
K Antud laenud	100 000
D Aruandeaasta kasum (kaubakulud)	50 000
K Varud	50 000

Kokkuvõttes näeb konsolideeritud bilanss seisuga 31.12.2013 välja järgmine:

	A	B	Elimineerimised	Konsolideeritud
Varad				
Raha	150 000	70 000		220 000
Nõuded	80 000	50 000		130 000
Varud	50 000	200 000	-50 000	200 000
Antud laenud	100 000	-	-100 000	0
Investeering tütarettevõttesse	200 000	-	-200 000	0
Firmaväärtus	-	-	64 000-4 000	60 000
Põhivara	320 000	280 000	20 000-1 000	619 000
Kokku	900 000	600 000	-271 000	1 229 000
Kohustused				
Hankijad	260 000	180 000		440 000
Laenud	40 000	200 000	-100 000	140 000
Kokku	300 000	380 000	-100 000	580 000
Omakapital				
Vähemusosalus	-	-	46 000+2 000-200	47 800
Aksia(osa-)kapital	400 000	100 000	-100 000	400 000
Jaotamata kasum	100 000	40 000	-40 000	100 000
Aruandeaasta kasum	100 000	80 000	-80 000+48 000+ 8 000-800-4000- 50 000	101 200
Kokku	600 000	220 000	-171 000	649 000

(c) Investeering emaettevõtte konsolideerimata bilansis

Omandamise kuupäeval ehk 30.06.2013 kajastatakse emaettevõtte konsolideerimata bilansis investeering tema soetusmaksumuses ehk summas 200 000 eurot:

D Investeering tütarettevõttesse B	200 000
K Raha	200 000

Edasi kajastatakse emaettevõtte konsolideerimata aruannetes investeeringut tütarettevõttesse sõltuvalt emaettevõtte poolt valitud arvestusmeetodist järjepidevalt kas tütarettevõtte (i) soetusmaksumuses, (ii) õiglases väärtuses või (iii) kapitaliosaluse meetodil, vastavalt paragrahvile 64.

(i) Soetusmaksumuse meetod – täiendavat raamatupidamiskannet majandusaasta lõpus ei tehta (juhul kui tütarettevõtte kaetav väärtus bilansipäeval oleks langenud allapoole tema soetusmaksumust, tuleks kajastada investeeringu väärtuse langust).

(ii) Õiglase väärtuse meetod – kuna tütarettevõtte õiglase väärtus seisuga 31.12.2013 on kokku 300 000 eurot, siis emaettevõttele kuuluva osa (80%) õiglase väärtus on 240 000 eurot. Emaettevõtte kajastab kasumi õiglase väärtuse muutusest summas 40 000 eurot:

D Investeering tütarettevõttesse B	40 000
K Kasum tütarettevõttelt	40 000

(iii) Kapitaliosaluse meetod – tütarettevõtte soetusmaksumusele (200 000) lisatakse emaettevõtte osa (80%) tütarettevõtte soetamisjärgses kasumis, arvatakse maha firmaväärtuse amortisatsioon ning korrigeeritakse ostuanalüüsisist tulenevate erinevustega ja omavahelistest tehingutest tulenevate realiseerimata kasumite/kahjumitega (nii nagu seda on kirjeldatud paragrahvis 94).

Emaettevõtte kapitaliosaluse meetodil arvestatud kasum 2013. aastal koosneb järgmistest komponentidest:

Tütarettevõtte kasum pärast soetamist (60 000*80%)	48 000
Firmaväärtuse amortisatsioon (64 000, 8 aasta jooksul, poole aasta kulu)	-4 000
Varad, mille õiglased väärtused investori ostuanalüüsis erinesid nende bilansilistest väärtustest tütarettevõtte bilansis:	
– põhivara (20 000*80%; 10 aasta jooksul; poole aasta kulu)	-800
– ostuanalüüsis allahinnatud varude müügist saadud kasumi korrigeerimine	+8 000
Omavahelisest tehingust (varude müügist tütarettevõttele) tekkinud realiseerimata kasumi elimineerimine (80% 50 000-st)	-40 000
Kokku	11 200

Kapitaliosaluse meetodil arvestatud kasum tütarettevõttelt (11 200 eurot) on 10 000 euro võrra suurem kui konsolideerimisel tütarettevõttelt arvestatud kasum (mis on pärast elimineerimisi 1 200 eurot). Põhjuseks on asjaolu, et konsolideeritud aruannetes elimineeritakse omavahelised tehingud (antud juhul varude müük tütarettevõttele, millelt tekkis kasum 50 000 eurot) täielikult, samal ajal kui kapitaliosaluse meetodil elimineeritakse vaid emaettevõtte osa realiseerimata kasumist (antud juhul $80\% \times 50\,000 = 40\,000$ eurot).

Emaettevõtte kajastab kapitaliosaluse meetodi kasumit summas 11 200 eurot ning tütarettevõtte bilansiline väärtus seisuga 31.12.2013 on 211 200 eurot:

D Investeering tütarettevõttesse B	11 200
K Kasum tütarettevõttelt	11 200

Näide 1.2 – sidusettevõtte kajastamine konsolideeritud ja konsolideerimata aruannetes

Ettevõtte A soetas endale 30.06.2013 40% sidusettevõtte B aktsiatest hinnaga 100 000 eurot. Sidusettevõtte bilansiline omakapital seisuga 30.06.2013 oli 160 000 eurot. Sidusettevõtte varade ja kohustuste bilansilised väärtused olid omandamise kuupäeva seisuga ligilähedased nende õiglastele väärtustele, välja arvatud põhivara, mille õiglase väärtus oli 20 000 euro võrra kõrgem (nende põhivara objektide, mille õiglase väärtus erineb bilansilisest väärtusest, järelejäanud kasulik tööiga oli omandamise hetkel 10 aastat), ja varud, mille õiglase väärtus oli 10 000 euro võrra madalam.

Sidusettevõtte B bilanss	30.06.2013
Varad	
Raha	10 000
Nõuded	20 000
Varud	120 000
Põhivara	300 000
Kokku	450 000
Kohustused	
Hankijad	190 000
Laenud	100 000
Kokku	290 000
Omakapital	
Aksia(osa-)kapital	100 000
Jaotamata kasum	40 000
Aruandeaasta kasum	20 000
Kokku	160 000

Sidusettevõtte kasum 2013. aastal on 80 000 eurot, sellest 20 000 tekkis enne 30.06.2013 ja 60 000 pärast 30.06.2013. Kõik 30.06.2013 seisuga bilansis olnud varud olid aasta lõpuks müüdud. Ettevõtte A müüs 31.12.2013 sidusettevõttele 100 000 euro eest varusid, mille jääkväärtus ettevõtte A bilansis oli 50 000 eurot. Juhtkonna hinnangul on sidusettevõtte õiglase väärtus 31.12.2013 seisuga 300 000 eurot (40% sellest 120 000 eurot).

Kuidas kajastada investeringut sidusettevõttesse kapitaliosaluse, soetusmaksumuse ja õiglase väärtuse meetodil? Sidusettevõtte B bilanss seisuga 31.12.2013 on sama, mis näites 1.1 toodud tütaretevõtte bilanss.

Omandamise kuupäeval ehk 30.06.2013 kajastatakse investori nii konsolideeritud kui ka konsolideerimata bilansis investering sidusettevõttesse tema soetusmaksumuses ehk summas 100 000 eurot:

D Investering sidusettevõttesse B	100 000
K Raha	100 000

Edasi kajastatakse investeringut sidusettevõttesse lähtudes paragrahvides 61-66 toodud põhimõtetest sõltuvalt investori poolt valitud arvestusmeetodist järjepidevalt

kas sidusettevõtte (i) soetusmaksumuses, (ii) õiglases väärtuses või (iii) kapitaliosaluse meetodil.

(i) Soetusmaksumuse meetod

Täiendavat raamatupidamiskannet majandusaasta lõpus ei tehta (juhul kui sidusettevõtte kaetav väärtus bilansipäeval oleks langenud allapoole tema soetusmaksumust, tuleks kajastada investeringu väärtuse langust).

(ii) Kapitaliosaluse meetod

Kapitaliosaluse meetodi lähtepunktiks on ostuanalüüs, mis on analoogiline näites 1.1 kirjeldatuga.

Omandatud netovara	Bilansilised väärtused	Korrigeerimised	Õiglased väärtused
Varad			
Raha	10 000	–	10 000
Nõuded	20 000	–	20 000
Varud	120 000	–10 000	110 000
Põhivara	300 000	+20 000	320 000
Kokku	450 000	+10 000	460 000
Kohustused			
Hankijad	190 000	–	190 000
Laenud	100 000	–	100 000
Kokku	290 000	–	290 000
Netovara	160 000	+10 000	170 000
Investori osalus netovaras (40%)			68 000
Soetusmaksumus			100 000
Firmaväärtus			32 000

Kajastamine kapitaliosaluse meetodil tähendab, et algset soetusmaksumust, milleks on 100 000 eurot, korrigeeritakse hilisemate muutustega sidusettevõtte omakapitalis, ostuanalüüsis tehtud netovara bilansilise ja õiglase väärtuse vahelise korrigeerimise elimineerimisega või amortiseerimisega ning investori ja sidusettevõtte vahelistest tehingutest tekkinud realiseerimata kasumitega.

Kapitaliosaluse meetodi korrektseks rakendamiseks tuleks juba alates soetushetkest hakata pidama arvestust põhjuste üle, miks erineb investori osalus investeringu omakapitalis ($40\% \times 160\,000 = 64\,000$) investeringu bilansilisest väärtusest investori bilansis (100 000). Antud juhul võtab erinevused kokku järgmine võrdlus:

Investori osa sidusettevõtte omakapitalis (40% 160 000-st)	64 000
Firmaväärtus	+32 000
Netovarade bilansiliste väärtuste ja õiglase väärtuste vahed:	
– põhivara (40% 20 000-st)	+8 000
– varud (40% 10 000-st)	–4 000
Investeering investori bilansis	100 000

Investori kapitaliosaluse meetodil arvestatud kasum 2013. aastal koosneb järgmistest komponentidest:

Tütarettevõtte kasum pärast soetamist (60 000*40%)	24 000
Firmaväärtuse amortisatsioon (32 000, 8 aasta jooksul, poole aasta kulu)	-2 000
Varad, mille õiglased väärtused investori ostuanalüüsis erinesid nende bilansilistest väärtustest sidusettevõtte bilansis:	
– põhivara (20 000*40%; 10 aasta jooksul; poole aasta kulu)	-400
– ostuanalüüsis allahinnatud varude müügist saadud kasumi korrigeerimine	+4 000
Omavahelisest tehingust (varude müügist sidusettevõttele) tekkinud realiseerimata kasumi elimineerimine (40% 50 000-st)	-20 000
Kokku	5 600

Seega hoolimata asjaolust, et sidusettevõtte kajastas oma aruandes alates soetamise hetkest kuni 2013. aasta lõpuni 60 000 eurot kasumit, kajastatakse investori aruannetes kapitaliosaluse meetodil kasumit vaid summas 5 600 eurot:

K Kapitaliosaluse meetodi kasum	5 600
D Investeering sidusettevõtte aktsiatesse	5 600

Võrdlus investeeringu omakapitali ja tema bilansilise väärtuse vahel seisuga 31.12.2013:

Investeeringu omakapital (220 000)*40%	88 000
Firmaväärtus (32 000–2 000)	+30 000
Netovarade bilansiliste väärtuste ja õiglase väärtuste vahed:	
– põhivara amortiseerimata vahe (8 000–400)	+7 600
Realiseerimata kasumid (varud)	-20 000
Investeering emaettevõtte bilansis (100 000+250)	105 600

(iii) Õiglase väärtuse meetod

Kuna sidusettevõtte õiglase väärtus kokku on 300 000 eurot, siis investorile kuuluva osa (40%) õiglase väärtus on 120 000 eurot. Investor kajastab oma kasumi õiglase väärtuse muutusest summas 20 000 eurot:

D Investeering sidusettevõttesse B	20 000
K Kasum sidusettevõttelt	20 000

LISA 2 – ÄRIÜHENDUSED ÜHISE KONTROLLI ALL OLEVATE ETTEVÕTETE VAHEL

Näide 2.1 – ühise kontrolli all olevate ettevõtete vaheline äriühendus, kui soetusmaksumus on omandatud netovara bilansilisest maksumusest väiksem

Ettevõttel A on kaks 100%-list tütaretevõtet B ja C. Emaettevõtte otsustab müüa tütaretevõtte C tütaretevõttele B. Ostu-müügihind on 3 000 000 eurot ja C netovarade bilansiline väärtus on 5 000 000 eurot. Aasta hiljem viiakse läbi B ja C juriidiline ühendamine.

Kajastamine konsolideeritud aruannetes

Kuna tehing toimub ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel, siis tuleb tehingut kajastada ettevõtte B konsolideeritud aruannetes korrigeeritud ostumeetodil.

Vahet ostuhinna ja ettevõtte C netovara bilansilise väärtuse vahel kajastatakse ettevõtte B konsolideeritud aruandes kui omaniku täiendavat sissemakset ettevõtte B omakapitali (kas kirjel „ülekurss“ või mõnel muul põhjendatud omakapitali kirjel):

D Tütaretevõtte C varad ja kohustused (bilansilistes väärtustes)	5 000 000
K Raha	3 000 000
K Omakapital	2 000 000

Hilisem B ja C juriidiline ühendamine ei ole äriühendus käesoleva juhendi mõistes ega avalda mõju B konsolideeritud aruannetele.

Kajastamine konsolideerimata aruannetes

Ettevõttel B on vastavalt paragrahvile 88 võimalik valida kahe alternatiivse arvestusmeetodi vahel:

(i) Soetusmaksumusena käsitletakse ostuhinda:

D Investeering tütaretevõttesse C	3 000 000
K Raha	3 000 000

(ii) Soetusmaksumusena käsitletakse omandatud netovara bilansilist väärtust:

D Investeering tütaretevõttesse C	5 000 000
K Raha	3 000 000
K Omakapital	2 000 000

Alates juriidilise ühinemise hetkest lõpetab ettevõtte B oma konsolideerimata aruannetes ettevõtte C aktsiate kajastamise ning hakkab ettevõtte C varasid ja kohustusi ning tulusid ja kulusid kajastama rida-realt (analoogiliselt konsolideeritud aruannetega).

Näide 2.2 – ühise kontrolli all olevate ettevõtete vaheline äriühendus, kui soetusmaksumus on omandatud netovara bilansilisest maksumusest suurem

Kuidas tuleks eeltoodud näites 2.1 kajastada ostu-müügitehingut juhul, kui B maksab 100% C aktsiate eest 8 miljonit eurot ?

Kajastamine konsolideeritud aruannetes

Kuna tehing toimub ühise kontrolli all olevate ettevõtete vahel, siis tuleb tehingut kajastada ettevõtte B konsolideeritud aruannetes korrigeeritud ostumeetodil. Vahet ostuhinna ja ettevõtte C netovara bilansilise väärtuse vahel kajastatakse ettevõtte B konsolideeritud aruandes kui väljamakset omanikule.

D Tütarettevõtte C varad ja kohustused (bilansilistes väärtustes)	5 000 000
D Omakapital	3 000 000
K Raha	8 000 000

Kajastamine konsolideerimata aruannetes

Ettevõttel B on vastavalt paragrahvile 88 võimalik valida kahe alternatiivse arvestusmeetodi vahel:

(i) Soetusmaksumusena käsitletakse ostu-müügihinda:

D Investeering tütarettevõttesse C	8 000 000
K Raha	8 000 000

Asjaolu, et tütarettevõtte soetusmaksumus on oluliselt kõrgem kui tema netovara bilansiline väärtus, võib tähendada, et investeeringu kaetavuse väljaselgitamiseks tuleks läbi viia väärtuse test vastavalt juhendile RTJ 5.

(ii) Soetusmaksumusena käsitletakse omandatud netovara bilansilist väärtust:

D Investeering tütarettevõttesse C	5 000 000
D Omakapital	3 000 000
K Raha	8 000 000

LISA 3 – KAPITALIOSALUSE MEETODI RAKENDAMINE OMAKAPITALI MÕJUTAVATE TEHINGUTE PUHUL

Ettevõtte A omab 40% sidusettevõtte B aktsiatest. Kuidas kajastada alljärgnevaid tehinguid kapitaliosaluse meetodil?

(a) Dividendide maksmine

Ettevõtte B maksab oma aktsionäridele dividende summas 100, sellest ettevõttele A summas 40 ja ülejäänud aktsionäridele summas 60. Raamatupidamiskanne investori raamatupidamises:

D Raha	40
K Investeering sidusettevõtte aktsiatesse	40

(b) Aktsiakapitali suurendamine

Ettevõtte B suurendab suunatud emissiooni käigus oma aktsiakapitali, emiteerides olemasolevatele aktsionäridele raha eest uusi aktsiaid. Kuidas kajastada aktsiakapitali suurendamist, juhul, kui:

(b.1) kõik B aktsionärid ostavad neile pakutavad uued aktsiad välja ning A osalus sidusettevõttes ei muutu;

(b.2) ainult A ostab talle pakutavad uued aktsiad välja ning A osalus sidusettevõttes suureneb 40%-lt 60%-le;

(b.3) kõik B aktsionärid peale A ostavad neile pakutavad uued aktsiad välja ning A osalus sidusettevõttes väheneb 40%-lt 25%-le?

(b.1) Juhul kui aktsiakapitali suurendamise käigus investori osalus investeeringuobjektis ei muutu, tuleb täiendavat sissemakset investeeringu omakapitali kajastada järgmiselt:

D Investeering sidusettevõtte aktsiatesse
K Raha

(b.2) Juhul kui aktsiakapitali suurendamise käigus investori osalus sidusettevõttes suureneb, tuleb koostada ostuanalüüs analoogiliselt esmase osaluse soetamisele. Juhul kui osaluse suurenemise tulemusena saavutab investor kontrolli, loetakse investeeringuobjekti tüdarettevõtteks ja seda hakatakse alates täiendava osaluse soetamise hetkest konsolideerima.

(b.3) Juhul kui investeeringuobjekti aktsiakapitali suurendamise käigus investori osalus väheneb (kuna aktsiaid emiteeritakse ülejäänud aktsionäridele), tuleb seda käsitleda analoogiliselt osaluse müügiga. Investeeriija osa investeeringuobjekti netovaras pärast emissiooni miinus investeeriija osa investeeringuobjekti netovaras enne emissiooni kajastatakse investeeriija kasumiaruandes müügikasumi või -kahjumina:

D Investeering sidusettevõttesse

K Kasum osaluse vähenemisest

või

D Kahjum osaluse vähenemisest

K Investeering sidusettevõttesse

Analoogiliselt investeeringuobjekti aktsiakapitali suurendamisega käsitletakse raamatupidamises ka võimalikku aktsiakapitali vähendamist.

(c) Kohustusliku reservkapitali moodustamine sidusettevõtte bilansis

Sidusettevõtte suurendab oma reservkapitali 100 võrra, kasutades selleks eelmiste perioodide jaotamata kasumit.

Sidusettevõtte omakapitali sees toimuv ümberklassifitseerimine ühelt kirjelt teisele ei muuda sidusettevõtte netovara ega tema väärtust investori jaoks, mistõttu sellist tehingut ei kajastata investori aruannetes.

LISA 4 – NÄITED TEHINGUTE KOHTA VÄHEMUSOSALUSEGA**Näide 4.1. – Vähemusosaluse soetused**

Emaettevõtte A omab 60%-list osalust tütaretevõttes B. Emaettevõtte A konsolideeritud aruandes (mis võtab arvesse ka ostuanalüüsis tehtud õiglase väärtuse korrigeerimisi) kajastub tütaretevõtte netovara seisuga 31.12.2013 summas 3 500 000 eurot, mis jaguneb emaettevõtte ja vähemusosanike vahel järgnevalt:

Netovara	3 500 000
sh emaettevõttele B kuuluv osa (60%)	2 100 000
vähemusosalusele kuuluv osa (40%)	1 400 000

1.01.2014 soetas emaettevõtte veel täiendavalt 20% tütaretevõtte aktsiatest makstes selle eest 900 000 eurot.

Tütaretevõtte 20%-lise vähemusosaluse bilansiline väärtus emaettevõtte konsolideeritud aruandes on 700 000 eurot (s.o 1 400 000 / 40% * 20%). Seega on vähemusosaluse soetusmaksumus 200 000 euro võrra selle bilansilisest väärtusest suurem (900 000 – 700 000). Konsolideeritud aruandes tehakse järgmine kanne:

D Vähemusosalus	700 000
D Jaotamata kasum	200 000
K Raha	900 000

Näide 4.2. – Vähemusosaluse müügid

Algandmed samad, mis eelmises näites, kuid nüüd müüb emaettevõtte 1.01.2014 5% tütaretevõtte aktsiatest hinnaga 300 000 eurot.

Tütaretevõtte 5%-lise vähemusosaluse bilansiline väärtus emaettevõtte konsolideeritud aruandes on 175 000 eurot (s.o 1 400 000 / 40% * 5%). Seega on vähemusosaluse müügihind 125 000 euro võrra selle bilansilisest väärtusest suurem (300 000 – 175 000 eurot).

Konsolideeritud aruandes tehakse järgmine kanne:

D Raha	300 000
K Vähemusosalus	175 000
K Jaotamata kasum	125 000